

**IZVJEŠĆE O RADU PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA
BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2023. GODINU**

SARAJEVO, SIJEČANJ 2024.

Sadržaj

Poglavlje I. Uvodna riječ parlamentarnog vojnog povjernika BiH.....	1
Poglavlje II. Aktivnosti Ureda parlamentarnog vojnog povjerenika BiH.....	3
Odjeljak A. Postupanje povodom pritužbi.....	3
1. Pritužbe u vezi s prijemom po preporuci zapovjednika u početni čin dočasnika.....	4
2. Pritužbe koje se odnose na mogućnost postavljenja na viša ustrojbenja mjesta.....	5
3. Pritužbe u vezi s pitanjem naknada koje nemaju karakter plaće.....	6
4. Vođenje stegovnih postupaka.....	7
5. Pritužbe u vezi s izborom kandidata za usavršavanje i školovanje.....	8
6. Ostale pritužbe.....	9
Odjeljak B. Pružanje pravne pomoći.....	11
Odjeljak C. Najavljeni i nenajavljeni posjeti jedinicama i zapovjedništvima Oružanih snaga BiH.....	12
Poglavlje III. Ostale aktivnosti koje je parlamentarni vojni povjernik BiH realizirao u 2023. godini.....	14

POGLAVLJE I.

UVODNA RIJEČ PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BiH

U skladu s člankom 5. stavak (1) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), parlamentarni vojni povjerenik Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: vojni povjerenik) podnosi Parlamentarnoj skupštini BiH Izvješće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2023. godinu.

Shodno članku 1. stavak (2) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH, pozicija vojnog povjerenika uspostavljena je s ciljem jačanja vladavine prava, zaštite ljudskih prava i sloboda djelatnih vojnih osoba i kadeta u Oružanim snagama BiH i Ministarstvu obrane BiH, kako je to zajamčeno Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima u njegovom dodatku. Ured vojnog povjerenika neovisno je tijelo Parlamentarne skupštine BiH s nadležnošću za: a) istraživanje specifičnih pitanja po uputi Parlamentarne skupštine BiH i Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH. Upute se mogu izdati samo ako se pitanje ne razmatra u okviru djelovanja Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH, a vojni povjerenik može i sâm zatražiti da Zajedničko povjerenstvo za obranu i sigurnost BiH izda upute za istraživanje specifičnih pitanja; b) poduzimanje aktivnosti na osnovi vlastite procjene kada u obavljanju svojih nadležnosti dobije informacije od članova Parlamentarne skupštine BiH ili razmatranjem pritužbi vojnih osoba i kadeta te na bilo koji drugi način uoči okolnosti koje upućuju na kršenje ljudskih prava i sloboda vojnih osoba i kadeta.

Pravni okvir djelovanja vojnog povjerenika definiran je člankom 1. stavak (3) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), u kojem je navedeno:

“Na sva pitanja organizacije i upravljanja te druga pitanja bitna za rad vojnog povjerenika čija je pozicija uspostavljena ovim zakonom i odnosa prema pravnim i fizičkim osobama, u mjeri u kojoj nisu propisana ovim zakonom, primjenjuju se Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine i Zakon o upravi”.

Shodno navedenoj odredbi, pravni okvir djelovanja vojnog povjerenika čine: Zakon o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 i 19/16), Zakon o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02, 102/09 i 72/17) te Poslovnik o radu parlamentarnog vojnog povjerenika Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 8/10).

Polazeći od stava izraženog u Preporuci Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, broj 1742/2006 (Ljudska prava pripadnika Oružanih snaga, čl. 2. i 4.) da su „pripadnici oružanih snaga građani u odori koji moraju uživati ista temeljna prava, uključujući ona u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i revidiranoj Europskoj socijalnoj povelji, te jednaku zaštitu svojih prava i dostojanstva kao svaki drugi građanin u granicama nužnosti vojne službe“, vojni povjerenik je, djelujući na osnovi pritužbi djelatnih vojnih osoba i posjeta zapovjedništvima i jedinicama Oružanih snaga

BiH, nastojao utjecati na Ministarstvo obrane BiH i nadležne u sustavu Oružanih snaga BiH da pristupe otklanjanju uočenih kršenja ljudskih prava.

Rad vojnog povjerenika temelji se, osim na postupanju povodom pritužbi i posjetima vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH, i na pružanju pravne pomoći djelatnim vojnim osobama.

Dakle, vojni povjerenik je u izvještajnom razdoblju posebnu pozornost posvetio primjeni instituta "posredovanja", u skladu sa zakonskim ovlastima, te je kroz segment pružanja pravne pomoći djelatnim vojnim osobama utjecao na otklanjanje uočenih kršenja njihovih prava bez provođenja istražnog postupka.

Također, realizirani su i terenski posjeti zapovjedništvima i jedinicama OSBiH, u skladu s Planom rada za 2023. i na temelju iskazane potrebe. Tijekom tih posjeta, osim razgovora sa zapovjednicima, uvijek se organiziraju zasebni susreti i razgovori sa svim kategorijama djelatnih vojnih osoba, jer svaka kategorija: vojnici, dočasnici i časnici imaju svoje specifične potrebe i izazove s kojima se suočavaju u svakodnevnom radu. Sastavni dio svakog posjeta je i obilazak svih prostorija u kojima žive i rade djelatne vojne osobe, što uključuje učionice, blagovaonice, blokove, spavaonice, stražarska mjesta, dvorišni krug lokacije, toalete, pri čemu se na svakoj lokaciji posebno utvrđuje jesu li osigurane zasebne prostorije po standardima rodne ravnopravnosti za pripadnike Oružanih snaga BiH.

Ovakva praksa nije uvijek imala pozitivan odjek među odgovornima u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH, ali je cilj vojnog povjerenika uvijek bio jasan: na licu mjesta, a ne iz papira, uvjeriti se u kakvim uvjetima žive i rade pripadnici Oružanih snaga BiH, s kojim se to teškoćama susreću te što se u tom smislu može unaprijediti.

Kao poseban uspjeh u izvještajnom razdoblju mora se istaknuti unaprjeđenje transparentnosti mnogih procesa u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH. Što su procesi transparentniji i rezultati rada onih koji odlučuju vidljiviji, time se više jača povjerenje u profesionalizam Oružanih snaga BiH te smanjuje prostor za nezadovoljstvo i žalbe. U svome radu vojni povjerenik uvijek ističe da načela jednakih mogućnosti, zakonitosti i transparentnosti moraju biti imperativ u procesu vođenja karijere djelatnih vojnih osoba.

Tijekom izvještajnog razdoblja Ured parlamentarnog vojnog povjerenika BiH imao je profesionalnu suradnju s Ministarstvom obrane BiH, Zajedničkim stožerom Oružanih snaga BiH (u daljnjem tekstu: Zajednički stožer OSBiH) i Generalnim inspektoratom Ministarstva obrane BiH (u daljnjem tekstu: Generalni inspektorat). Također, treba spomenuti i dobru suradnju s Institucijom ombudsmana za ljudska prava BiH koja se ostvaruje razmjenom predmeta shodno nadležnosti jedne i druge institucije za njihovo rješavanje, a s ciljem unaprjeđenja kvalitete zaštite ljudskih prava i sloboda.¹

Na kraju, vojni povjerenik sa zadovoljstvom ističe izuzetnu suradnju sa Zajedničkim povjerenstvom za obranu i sigurnost BiH Parlamentarne skupštine BiH.

¹ Suradnja se realizira na temelju Smjernica o osnovama suradnje parlamentarnog vojnog povjerenika BiH s Institucijom ombudsmana za ljudska prava BiH, broj: 01, 02-34-6-1429/09 od 24. 12. 2009.

POGLAVLJE II.

AKTIVNOSTI UREDA PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BOSNE I HERCEGOVINE

Odjeljak A. Postupanje povodom pritužbi

U kontekstu provođenja parlamentarne kontrole rada i drugih pitanja u području zaštite ljudskih prava i sloboda u vezi s vojnim osobama i kadetima u Oružanim snagama BiH i Ministarstvu obrane BiH, svaka djelatna vojna osoba ili kadet u Oružanim snagama BiH ima pravo neposredno kontaktirati s vojnim povjerenikom i podnijeti pritužbu. U izvještajnom razdoblju najveći broj postupaka i istraga otvoren je na temelju pritužbi djelatnih vojnih osoba (u daljnjem tekstu: DVO). Osim postupanja povodom pritužbi, vojni povjerenik ovlašten je postupati po službenoj dužnosti kada u provođenju svojih nadležnosti dobije informacije ili uoči okolnosti koje upućuju na kršenje ljudskih prava i sloboda djelatnih vojnih osoba i kadeta.

Ured parlamentarnog vojnog povjerenika BiH je u 2023. godini² djelovao u 31 postupku pokrenutom povodom pritužbi djelatnih vojnih osoba i u 29 postupaka pokrenutih povodom zahtjeva za pružanje pravne pomoći, što je ukupno 60 postupka³.

U izvještajnom razdoblju postupci povodom pritužbi i zahtjeva za pružanje pravne pomoći okončani su u 59 predmeta, dok je postupak u jednom predmetu u tijeku.

U 2023. godini najveći broj postupaka u Uredu vojnog povjerenika BiH vođen je u sljedećim područjima:

- 1. pritužbe u vezi s prijemom po preporuci zapovjednika u početni čin dočasnika,**
- 2. pritužbe koje se odnose na mogućnost postavljenja na viša ustrojbenja mjesta,**
- 3. pritužbe u vezi s pitanjem naknada koje nemaju karakter plaće,**
- 4. vođenje stegovnih postupaka,**
- 5. pritužbe u vezi s izborom kandidata za usavršavanje i školovanje,**
- 6. ostale pritužbe.**

² I u 2023. godini zaprimljen je manji broj pritužbi djelatnih vojnih osoba iz dva razloga:

1. zbog obustave sudjelovanja pripadnika Oružanih snaga BiH u Mirovnoj misiji u Islamskoj Republici Afganistan,
2. zbog preventivnog djelovanja u postupku praćenja realizacije natječajne procedure za prijem u Oružane snage BiH.

³ U ovom izvještajnom razdoblju pritužbe i zahtjevi za pravnu pomoć više su bili usmjereni na sustavna rješenja te su obuhvaćali određene grupacije DVO-a ili ih je podnijelo više osoba, ali su objedinjavani u jedinstven postupak.

U nastavku dajemo pregled pojedinačnih slučajeva za svako navedeno područje, a koji svojim sadržajem najbolje objašnjavaju predmetnu problematiku i značajem upućuju na sustavne probleme koji obuhvaćaju sve djelatne vojne osobe.

1. Pritužbe u vezi s prijemom po preporuci zapovjednika u početni čin dočasnika

U izvještajnom razdoblju bio je povećan broj pritužbi u vezi s predmetnim pitanjem jer je Ministarstvo obrane BiH tijekom 2023. intenziviralo prijem djelatnih vojnih osoba u početni čin dočasnika po preporuci zapovjednika, kako bi se najboljim djelatnim vojnim osobama u kategoriji vojnika pružila prilika da promijene kategoriju u dočasnika.

Tako je u predmetu broj: UP1/05/3-37-4-47/22 vojni povjerenik provodio istragu povodom pritužbe A. K. u vezi s nepravilnostima prilikom odabira kandidata za prijem u kategoriju dočasnika na prijedlog zapovjednika bojne. Nepravilnosti su se odnosile na osporavanje stečene diplome o završenoj stručnoj spremi.

U dostavljenim odgovorima Zajednički stožer OSBiH je, uz ostalo, istaknuo da kandidatkinja nije predložena niti na jedno upražnjeno ustrojbeno mjesto i da ne ispunjava uvjete u pogledu stručne spreme.

Tijekom zajedničke istrage s Generalnim inspektoratom MOBiH, a na temelju svih prikupljenih činjenica i dokaza, utvrđeno je da je pritužba imenovane osnovana. Vojni povjerenik očitovao se prema Zajedničkom stožeru OSBiH navodeći činjenicu da je imenovana bila predložena, da navodi Zajedničkog stožera OSBiH ne odgovaraju činjeničnom stanju te je izričito skrenuta pozornost da službeni dokumenti ovlaštenih ustanova ne mogu biti predmetom osobnog, proizvoljnog preispitivanja mimo zakonskih procedura. S Generalnim inspektoratom usuglašeno je potrebnim **izdati preporuku** prema kojoj se imenovana treba uvrstiti na popis za prijem u početni čin dočasnika jer ispunjava sve propisane uvjete.

Podnositeljica pritužbe obavijestila je vojnog povjerenika da je preporuka izvršena i da je upućena na temeljnu obuku, a s danom 28. 4. 2023. primljena u djelatnu vojnu službu u početnom činu dočasnika na ustrojbeno mjesto za koje je i predložena.

Osnovanost pritužbe utvrđena je i u drugim slučajevima jer, shodno odedbi članka 14. stavka (5) Pravilnika o prijemu u vojnu službu ("Službeni glasnik BiH", br. 23/18, 42/21 i 54/22) u kojem je navedeno da "prednost pri predlaganju ima kandidat iz roda i službe za popunu upražnjenog ustrojbenog mjesta", nisu predloženi kandidati iz roda pješništva koji su imali prednost u odnosu na kandidate koji nisu bili tog roda. Ministarstvo obrane BiH obvezalo se da će analizirati uočene propuste i u idućem krugu prijema, po preporuci zapovjednika, uzeti u razmatranje imenovane kandidate.

Poseban problem koji se javio među kandidatima primljenim u kategoriju dočasnika bila je nemogućnost prijave kandidata s mjestom prebivališta u Federaciji BiH na evidenciju službi za zapošljavanje. Ovaj problem nastupio je uslijed povećanja osnovice za obračun plaće, čime je prekoračena zakonska osnova na temelju koje se mogla izvršiti prijava na evidenciju službi za zapošljavanje.

Naime, kandidati koji se nalaze na temeljnoj obuci nemaju zasnovan radni odnos te im se, u slučaju prijema u kategoriji djelatnih vojnih osoba, prekida ugovor o djelatnoj vojnoj službi. Kandidati koji su ispunili uvjete za prijem u početni čin dočasnika/časnika zaključuju ugovor o temeljnoj obuci s utvrđenim

pravima i obvezama. Sastavni dio ugovora je i naknada koja se isplaćuje kandidatima na temeljnoj obuci i obuhvaća troškove osobne higijene, troškove prijevoza vikendom kada imaju slobodan vikend i druge troškove koji nastanu za vrijeme obuke. Shodno članku 29. Zakona o plaćama i naknadama u institucijama Bosne i Hercegovine, utvrđen je iznos naknade u visini od 25 % od osnovne plaće početnog radnog mjesta, ovisno o tome za koju se kategoriju kandidat obučava. Konkretno, taj iznos za obuku vojnika iznosi 210 KM, za obuku dočasnika 232 KM i za obuku časnika 315 KM.

Kandidati koji nisu mogli izvršiti prijavu na evidenciju službi za zapošljavanje nisu mogli ostvariti novčanu naknadu u razdoblju nezaposlenosti, na koju imaju pravo, te pravo na zdravstveno osiguranje.

Na traženje vojnog povjerenika, Ministarstvo obrane BiH dostavilo je potrebne informacije te, uz ostalo, i sljedeće: "7. 9. 2023. održan radni sastanak u prostorijama Federalnog zavoda za zapošljavanje u vezi s predmetnim pitanjem, te su se u tom pogledu obje strane aktivno uključile i preuzele obvezu kod razmjene dodatnih podataka i materijala u cilju stjecanja statusa nezaposlenih osoba i prava koja im pripadaju, uključujući i prijave na Zavod zdravstvenog osiguranja u Federaciji BiH".

Shodno navedenom, vojni povjerenik smatra potrebnim pristupiti izmjeni zakonskih i podzakonskih propisa kojima bi se propisalo da se osobama koje su jednom primljene u djelatnu vojnu službu Oružanih snaga BiH promjenom kategorije vojnik – dočasnik – časnik ne prekida ugovorni i radni odnos za vrijeme trajanja temeljne obuke.

2. Pritužbe koje se odnose na mogućnost postavljenja na viša ustrojbeno mjesto

Razmatrajući pritužbe grupirane u ovo područje, vojni povjerenik je, postupajući povodom pritužbe broj: UP1/05/03-37-3-32/23, konstatirao da je pritužba osnovana, a odnosila se na povredu članka 26. stavka (5) Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom djelatnih vojnih osoba ("Službeni glasnik BiH", broj 34/19) prilikom postavljenja na UM časnik za planiranje i obuku u operacijama uništavanja NUS – Odsjek za uništavanje NUS – Odjel za uništavanje NUS – Operacije – OZ OSBiH.

U vezi s tim, vojni povjerenik uputio je zaključak kojim je podsjetio Zajednički stožer Oružanih snaga BiH i Ministarstvo obrane BiH da su obvezni propise tumačiti i primjenjivati u cijelosti, bez selektiranja normi prema osobnom nahođenju pojedinaca, odnosno bez selektiranja kojim će se izravno pogodovati određenim pojedincima, što je u suprotnosti s načelom jednakih mogućnosti.

Primjena članka 26. Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom djelatnih vojnih osoba ("Službeni glasnik BiH", broj 34/19) podrazumijeva i primjenu stavka (5), kojim je definirana "prednost za postavljenje".

Naime, u pritužbi djelatne vojne osobe istaknuto je da je prilikom postavljenja za vršitelja dužnosti na upražnjeno ustrojbeno mjesto povrijeđen članak 26. stavak (5) Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom djelatnih vojnih osoba i da je u tom postupku imenovani diskriminiran.

Parlamentarni vojni povjerenik zatražio je informaciju o predmetnom pitanju od Generalnog inspektorata MOBiH, koja je dostavljena aktom broj: IGAR 05-03-32-1-130-11/23 od 3. 8. 2023.

Generalni inspektorat MOBiH utvrdio je osnovanost pritužbe te je u tom smislu izdana i preporuka.

Vojni povjerenik smatra neprihvatljivim obrazloženje Zajedničkog stožera OSBiH, akt broj: 16-08-50-36-209/23 od 20. 6. 2023., prema kojem je satnik A. M. postavljen na upražnjeno ustrojbeno mjesto za razdoblje od 15. 5. 2023. do 21. 7. 2023. u skladu s člankom 132. Zakona o službi u OSBiH i člankom 26. st. (4) i (6) Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom djelatnih vojnih osoba, pri čemu je izostavljanjem primjene stavka (5) oštećen bojnik E. M., tim prije što se ovaj stavak brojčano nalazi između st. (4) i (6).

S obzirom na kvalifikacije bojnika E. M.-a, a koje su dostavljene u prilogu, jasno je da je i imenovani imao puni kapacitet da odgovori potrebama službe.

Vojni povjerenik ponovno skreće pozornost na neprihvatljivu praksu selektivnog tumačenja i primjene propisa jer to stvara pravnu nesigurnost i uzrokuje diskriminaciju među djelatnim vojnim osobama.

Vojni povjerenik zatražio je osiguranje primjene Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom djelatnih vojnih osoba u punom kapacitetu, u skladu s načelima zakonitosti u radu i jednakih mogućnosti za sve pripadnike Oružanih snaga BiH.

Ostale pritužbe odnosile su se na preliminarne rang-liste uspješnosti i postavljenja na više ustrojbeno mjesto u skladu s tim listama. U tom dijelu Ministarstvo obrane BiH unaprijedilo je transparentnost procesa te je, u skladu s tim, i većina ovih pritužbi bila neosnovana.

3. Pritužbe u vezi s pitanjem naknada koje nemaju karakter plaće

U skladu s pritužbama upućenim vojnom povjereniku koje su se odnosile na potrebu povećanja iznosa naknade za sudjelovanje pripadnika Oružanih snaga BiH u mirovnim operacijama, vojni povjerenik je, cijeneći njihovu opravdanost, uputio zahtjev Ministarstvu obrane BiH da u Vijeću ministara BiH inicira izmjenu Odluke o novčanim naknadama za angažman pripadnika Ministarstva obrane i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u operacijama potpore miru i drugim aktivnostima u inozemstvu ("Službeni glasnik BiH", broj 79/12) u smislu povećanja iznosa za dnevnu novčanu naknadu za angažman.

Shodno općim ekonomskim pokazateljima, kako u zemlji tako i u inozemstvu, vojni povjerenik smatra osnovanima zahtjeve djelatnih vojnih osoba.

Uredu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH obratila se skupina deminera kojima već pet mjeseci nisu uručena rješenja o pripadajućim naknadama, odnosno nisu im isplaćene naknade koje uključuju odvojeni život, putne troškove i naknade za smještaj, a što im već uzrokuje ozbiljne financijske probleme jer sve navedene naknade pokrivaju iz vlastitih sredstava.

Vojni povjerenik je, u vezi s predmetnim pitanjem, zatražio očitovanje Zajedničkog stožera BiH, koji je u svojem odgovoru istaknuo "da je problem s izradom i distribucijom navedenih rješenja nastao zbog promjene mjesta službe pripadnika deminerske satnije, kao i velikoga broja zahtjeva za priznavanje prava na naknade koje nemaju karakter plaće od strane drugih pripadnika brTP, u vremenskom razdoblju kada su postojali određeni problemi s popunjnošću sekcije za personalne poslove brigade, kao i problemi s funkcioniranjem sustava e-pisarnice". **U odgovoru je također navedeno kako se "rješavanju problema pristupilo odmah po saznanju za isti, angažiranjem svih raspoloživih sredstava".**

4. Vođenje stegovnih postupaka

Kada su u pitanju pritužbe koje se odnose na vođenje stegovnog postupka, vojni povjerenik se ne upušta u osnovanost predmeta iz razloga što je sudionicima stegovnog postupka dan širok spektar pravne zaštite, te u tom kontekstu vojni povjerenik izričito prati poštivanje propisanih procedura. U izvještajnom razdoblju povećan je broj prijava koje su se odnosile na neprimjereno oglašavanje djelatnih vojnih osoba na društvenim mrežama te je, u skladu s tim, povećan i broj stegovnih postupaka.

Vojni povjerenik izdao je preporuku kojom je od Generalnog inspektorata MOBiH zatražio da kadetima i djelatnim vojnim osobama, prilikom posjeta vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH, skrene dužnu pažnju o vrsti informacija koje mogu objavljivati na društvenim mrežama.

Poštujući slobodu govora i izražavanja, pravo na privatnost i druga prava zajamčena Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, vojni povjerenik u ovome segmentu preporučuje da se, zbog specifičnosti poslova i radnih zadataka koje obavljaju, kao i dužnosti koje obnašaju, kadeti i djelatne vojne osobe suzdrže od objavljivanja informacija koje su usko vezane uz obavljanje službene dužnosti ili izvršenje bilo kojeg radnog zadatka, a posebno komentara s političkom, vjerskom, etničkom ili drugom pozadinom, a što je u suprotnosti sa zakonskim i podzakonskim aktima u Oružanim snagama BiH i Ministarstvu obrane BiH.

Iako su djelatne vojne osobe građani u odori, i kao takvima su zajamčena sva ljudska prava i temeljne slobode, ipak postoje određena ograničenja koja su vezana uz djelatnu vojnu službu, a koja se podjednako odnose i na sve druge uniformirane osobe, uključujući i policijske službenike. U ova ograničenja svakako spada i način komuniciranja djelatnih vojnih osoba na društvenim mrežama, medijski istupi te zabrana *angažiranja u bilo kojoj vrsti aktivnosti političkih stranaka*.

S obzirom na učestale prijave koje se odnose na djelovanje djelatnih vojnih osoba na društvenim mrežama, odnosno sudjelovanje u aktivnosti političkih stranaka, vojni povjerenik smatra potrebnim svim pripadnicima Oružanih snaga BiH skrenuti pozornost na norme koje su dužni poštivati kako za vrijeme vršenja vojne službe, tako i u slobodnom vremenu.

Također, vojni povjerenik poziva Generalni inspektorat MOBiH da u vezi s ovim pitanjem djelatnim vojnim osobama skrene pozornost na odredbe Pravilnika o vojnoj stezi i stegovnom postupku te sankcijama koje mogu biti izrečene.

S obzirom na navedeno i na potrebu preveniranja ovih pojava ubuduće, a koje neminovno dovode do narušavanja međuljudskih odnosa, vojni povjerenik zatražio je od Generalnog inspektorata MOBiH da, kao i do sada, profesionalno pristupi realizaciji ove preporuke u cilju zaštite ugleda i integriteta Oružanih snaga BiH.

Na temelju navedene preporuke, Generalni inspektorat MOBiH organizirao je radionicu o temi: "Izrada smjernica za korištenje društvenih medija i online prostora od strane pripadnika Ministarstva obrane BiH i Oružanih snaga BiH", na kojoj je pripremljen Nacrt smjernica.

5. Pritužbe u vezi s izborom kandidata za usavršavanje i školovanje

Ured parlamentarnog vojnog povjerenika BiH zaprimio je pritužbu u vezi s nepravilnostima prilikom upućivanja kandidata u Ratnu školu u Republici Francuskoj za školsku 2023./2024. godinu. Na temelju prikupljenih dokaza i analizom dostavljene dokumentacije, vojni povjerenik utvrdio je da je Ministarstvo obrane BiH postupilo sukladno s važećim zakonskim i pozakonskim aktima prilikom odabira kandidata.

Također se izdvajaju i pritužbe prilikom odabira kandidata za temeljne i napredne tečajeve vojne policije. Tijekom istrage utvrđeno je da je prednost za stručno-specijalističku obuku za vojnike Vojne policije dana kandidatima koji su ispunjavali uvjet "b) sportaš, prednost poznavanje borilačkih vještina", što je bilo u skladu s Naredbom o izboru kandidata.

Ured parlamentarnog vojnog povjerenika BiH zaprimio je pritužbu o odabiru kandidata za napredni tečaj časnika Vojne policije - MP CCC u Sjedinjenim Američkim Državama po IMET programu za 2024. godinu (u daljnjem tekstu: školovanje).

Vojni povjerenik zatražio je od Generalnog inspektorata MOBiH da utvrdi i dostavi informacije o sljedećem:

1. Je li određivanje F. G.-a za rezervnog kandidata za školovanje izvršeno suprotno odredbama članka 7. st. (1) i (3) i članka 31. stavka (3) Pravilnika o školovanju i usavršavanju djelatnih vojnih osoba?
2. Ima li osoba koja je određena za osnovnog kandidata u formalno-pravnom smislu prednost u odnosu na podnositelja pritužbe?

Posebno je bitno istaknuti da je imenovani 2019. godine već pohađao temeljni tečaj za časnike vojne policije u sklopu istog programa i to s izuzetnim uspjehom.

Također, budući da su u dopisu podnositelja pritužbe navedene činjenice koje u bitnim dijelovima osporavaju činjenice navedene u aktu Zajedničkog stožera broj: 16-08-33-2-203-92/23 od 1. 11. 2023.,

vojni povjerenik zatražio je od Generalnog inspektora ponovnu provjeru navoda te utvrđivanje je li prijava osnovana.

6. Ostale pritužbe

Među ostalim pritužbama ističu se **prijave, s većeg broja lokacija Oružanih snaga BiH, u vezi s problemima grijanja u vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH**. U skladu s ustaljenom praksom prikupljanja podataka prije početka grijne sezone, vojni povjerenik zatražio je od Ministarstva obrane BiH i Zajedničkog stožera OSBiH informaciju o poduzetim aktivnostima u pogledu osiguranja grijanja u vojarnama i jedinicama OSBiH.

Naime, Ured vojnog povjerenika BiH je, u cilju provjere trenutnog stanja, zatražio informaciju o tome jesu li otklonjeni svi uočeni nedostaci iz prethodne sezone u cilju osiguranja normalnog početka nove grijne sezone na svim lokacijama OSBiH te je li nabavljena dovoljna količina energenata.

Zajednički stožer OSBiH dostavio je tražene informacije aktom broj: 16-09-03-28-131-69/23 od 12. 10. 2023., u kojem je, uz ostalo, navedeno sljedeće:

- trenutno nema važećeg ugovora za osnovno održavanje, servisiranje, remont i sanaciju termoenergetskih postrojenja (TEP) u krugu lokacija OSBiH. Odlukom MOBiH broj: JN1-11-03-26-191-3/23 od 14. 8. 2023. pokrenut je postupak ugovaranja. Prema informacijama Odsjeka za ugovaranja SniL MOBiH, otvaranje ponuda za predmetnu nabavu je 30. 10. 2023. U međuvremenu je obavljena defektaža TEP-a na lokacijama OSBiH i izrađeni su potrebni zahtjevi za održavanje, servisiranje i sanaciju TEP-a. Međutim, zbog nedostatka važećih ugovora, osnovni pregledi, servisi i sanacije TEP-a trenutno nisu izvršeni te će na osnovi toga većina lokacija OSBiH dočekati grijnu sezonu nespremljena;
- zbog neobavljanja pregleda i servisiranja gorionika kotlova na tekuće gorivo te pregleda stanja opreme pod tlakom termoenergetskog postrojenja, na 27 lokacija nije moguće započeti grijnu sezonu;
- zbog neobavljanja pregleda i servisiranja gorionika kotlova na TNP-u, atestiranja sigurnosnih ventila i pregleda stanja opreme pod tlakom od ovlaštenih osoba, na deset lokacija nije moguće staviti u funkciju termoenergetska postrojenja i započeti grijnu sezonu;
- na lokaciji vojarne "Adil Bešić" u Bihaću neće biti moguće uspostaviti rad sustava za zagrijavanje zbog toga što je kotlovima istekao eksploatacijski vijek i potrebno je zamijeniti minimalno jedan kotao. Za navedenu lokaciju osigurana su sredstva za rekonstrukciju postojećeg sustava grijanja iz donacije Vlade SR Njemačke. Raspisan je tender i otvaranje ponuda bilo je zakazano za 16. 10. 2023.;
- na lokaciji vojarne "Bilećki borci" u Bileći nije moguće uspostaviti rad sustava za zagrijavanje zbog toga što na cijelom sustavu postoji nekoliko kvarova koji se ne mogu otkloniti kapacitetima OSBiH;
- na lokaciji vojarne "Zaim Imamović" u Pazariću ne može se pokrenuti sustav grijanja u predviđenom roku za početak grijne sezone zbog višestrukih kvarova na kotlu i razvodnom sustavu. Za navedenu lokaciju osigurana su sredstva za cjelokupnu zamjenu postojećeg sustava grijanja iz donacije Vlade SR Njemačke. Okončana je tenderska procedura te se izvode radovi na zamjeni sustava grijanja.

Također je u navedenoj informaciji istaknuto da je za početak grijne sezone 2023./2024. izvršena popuna LPG-om, ugljenom (mrki i kocka), mazutom i peletom, dok je nabava loživog ulja i ogrjevnog drveta u postupku ugovaranja na razini MOBiH. Unutarnjom preraspodjelom Zajednički stožer OSBiH je, po pitanju energenata, za početak grijne sezone osigurao dovoljne količine, a sam tijekom ugovaranja uvjetovat će njihovu dostupnost u dijelu grijne sezone tijekom 2024. godine.

U odgovoru Ministarstva obrane BiH, broj: 11-03-28-1924-26/23 od 27. 10. 2023., istaknuto je:

- donacijama u projektu EXLOD izrađene su četiri potpuno nove kotlovnice za zagrijavanje peletom, i to za "Krupa" Hadžići, "Kula" Mrkonjić Grad, "Rabić" Derventa i "Teufik Buza" Visoko;
- donacijama Vlade SR Njemačke radi se potpuna rekonstrukcija grijanja na lokaciji vojarne "Zaim Imamović", a u 2024. bit će obavljena djelomična rekonstrukcija sustava grijanja na lokaciji "Adil Bešić" Bihać, "Vojvoda Radomir Putnik" Doboj, "Kozara" Banja Luka i "Bilećki borci" Bileća;
- zbog oraničenih proračunskih sredstava, MOBiH nije u mogućnosti obnoviti stare kotlovnice kojima su istekli tehnički resursi. Za dovođenje lokacija OSBiH na razinu nesmetanog funkcioniranja sustava grijanja potrebna su veća proračunska sredstva.

Također, među ostalim pritužbama izdvajaju se i pritužbe u vezi s poštivanjem rokova za ocjenjivanje djelatnih vojnih osoba. Vojni povjerenik provodio je istragu povodom pritužbe zbog činjenice da nije realizirana Odluka zapovjednika od 28. 3. 2022. i da podnositelj pritužbe nije dobio službenu ocjenu o radu u predviđenim rokovima.

Operativno zapovjedništvo obavijestilo je Ured parlamentarnog vojnog povjerenika BiH da je "ocjena o radu imenovanog urađena prema Odluci zapovjednika Operativnog zapovjedništva Oružanih snaga BiH i upućena na odobrenje u Zajedničkom stožeru Oružanih snaga BiH te da ocjena mora proći proces odobrenja i verifikacije u Zajedničkom stožeru Oružanih snaga BiH kako bi postala službena."

Na traženje vojnog povjerenika, Zajednički stožer Oružanih snaga BiH dostavio je 15. 2. 2023. informaciju da je proces ocjenjivanja za podnositelja pritužbe okončan te je dostavljena kopija službene ocjene.

Odjeljak B. Pružanje pravne pomoći

Ured parlamentarnog vojnog povjerenika BiH je u izvještajnom razdoblju zaprimio 29 zahtjeva za pružanje pravne pomoći u situacijama kada djelatne vojne osobe nisu željele podnijeti pritužbu, već su samo tražile tumačenje određenog propisa, pravni savjet ili stručnu pomoć prilikom rješavanja određenih statusnih pitanja.

Naime, putem instituta posredovanja vojni povjerenik nastojao je da eventualni problemi budu sagledani i da ih se pokuša riješiti na razini matičnih jedinica. Također, u razgovoru s djelatnim vojnim osobama vojni povjerenik je, kad god je to bilo moguće, pružajući pravnu pomoć utjecao na otklanjanje eventualnih nepravilnosti, a sve s ciljem zaštite prava, s jedne strane, te stvaranja povoljnijih uvjeta za rad u radnim sredinama, s druge strane.

U izvještajnom razdoblju najveći broj slučajeva pravne pomoći zabilježen je u sljedećim područjima:

- molbe za premještaj na nove pozicije zbog bolesti ili obiteljskih potreba;
- narušeni međuljudski odnosi u radnom okruženju;
- mogućnosti produženja djelatne vojne službe nakon stjecanja uvjeta za umirovljenje;
- stegovni postupak;
- ostvarivanje prava iz radnih odnosa;
- pravna pomoć prilikom prijema u Oružane snage BiH ili napredovanja u službi;
- premještaj/prekomanda djelatne vojne osobe;
- pitanja iz domene primjene Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom u MOBiH i OSBiH;
- tumačenje pravnih propisa.

Na sve zahtjeve za pravnom pomoći Ured parlamentarnog vojnog povjerenika BiH odgovorio je pravovremeno i pružio potrebnu pravnu i stručnu pomoć. U tom procesu vojni povjerenik ostvario je kontakte sa svim nadležnima za rješavanje konkretnog problema, odnosno pružanje potrebne pomoći, te po potrebi skrenuo pozornost na eventualno učinjene propuste, pri čemu je dana mogućnost za njihovo otklanjanje.

Odjeljak C. Najavljeni i nenajavljeni posjeti jedinicama i zapovjedništvima Oružanih snaga BiH

U skladu s člankom 4. točka f) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 51/09), vojni povjerenik ovlašten je u bilo kojem trenutku najavljeno ili nenajavljeno posjetiti jedinice i zapovjedništva Oružanih snaga BiH i organizacijske jedinice Ministarstva obrane BiH. Vojni povjerenik nastoji u raspravi i razgovoru s djelatnim vojnim osobama, kao i obilaskom lokacija i prostora u kojima borave ili ih koriste za potrebe službe, procijeniti stanje ljudskih prava i sloboda i na osnovi toga utvrditi svoje djelovanje.

Tijekom 2023. godine vojni povjerenik realizirao je 12 najavljenih i nenajavljenih posjeta vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH.

Vojni povjerenik posebno ističe zajedničke posjete realizirane s članovima Zajedničkog povjerenstva za obranu i sigurnost BiH, a kraći pregled tih posjeta i osnovna zapažanja dajemo u nastavku:

1. Posjet 6. pješačkoj brigadi OSBiH, a na osnovi brifinga zapovjednika i rukovodstva brigade konstatirano je:

- popunjenost brigade je 68,13 %, ali se očekuje prijem vojnika XXIX. i dočasnika X. klase;
- brigada obuhvaća 11 lokacija Oružanih snaga BiH, od toga osam perspektivnih i tri neperspektivne;
- zabilježene su teškoće po pitanju ishrane djelatnih vojnih osoba i veliko odstupanje od plana i pravilnika o ishrani;
- zabilježen je nedostatak svih klasa materijalnih sredstava (MS – klasa I. – X.);
- nema kontinuiteta u nabavi i distribuciji materijalnih sredstava;
- zabilježene su teškoće u termoenergetskim postrojenjima i osiguranju energenata za grijnu sezonu, što je višegodišnji problem.

2. Posjet dijelu 5. pješačke brigade OSBiH u Centru za borbenu obuku na poligonu OSBiH, Manjača:

- popunjenost brigade je 78,8 %, a očekuje se dolazak 75 vojnika i 14 dočasnika;
- pohvalan je broj žena u ovoj jedinici i iznosi preko 11 %;
- nakon brifinga zapovjednika brigade i razgovora s rukovodstvom i pripadnicima jedinica, kao i obilaskom sudionika u vojnoj vježbi, konstatirano je da su teškoće i problemi istovjetni kao i u 6. pješačkoj brigadi, s naglaskom na tome da se brigada na lokalitetu Dubrava, gdje je njezino sjedište, godinama suočava s problemom vodoopskrbe.

3. Posjet Radionici za delaboraciju i uništavanje mina i minskoeksplozivnih sredstava „TROM“ Doboj:

- problem s velikim brojem upražnjenih ustrojbenih mjesta (UM) pa su prisiljeni na to da jedna djelatna vojna osoba obavlja više poslova i zadataka, što izaziva nezadovoljstvo i nemogućnost nagrađe;

- zabilježeni su neredovna opskrba materijalnim sredstavima i nedostatak namirnica potrebnih osobama koje rade s opasnim tvarima (mlijeko, voće itd.);
- zabilježeno je neredovno održavanje materijalnih sredstava i postrojenja koja se koriste u procesu delaboracije i rada;
- utvrđen je nedostatak radnozaštitne opreme, što otežava rad djelatnih vojnih osoba i ugrožava njihovo zdravlje i život;
- **dugogodišnji problem je i nerješavanje statusa civilnih osoba** koje zajedno s djelatnim vojnim osobama obavljaju iste poslove i zadatke (delaboracija i ostalo), a nemaju isti status (rad s opasnim tvarima) i primjereu zakonom određenu naknadu.

4. Sastanak s generalskim zborom Oružanih snaga BiH – generali iz Zajedničkog stožera, Operativnog zapovjedništva, Zapovjedništva za podršku i zapovjednicima brigada:

- Oružane snage BiH raspolažu sa 63 potrebne i perspektivne lokacije, 18 neperspektivnih i 9 lokacija spremnih za predaju civilnim tijelima vlasti;
- trenutačna popunjenost Oružanih snaga BiH je 78,16 %, a brojno stanje se povećava za 261 djelatnu vojnu osobu (vojnici XXIX. klase) i 59 dočasnika (X. klasa);
- udio žena u ukupnome broju Oružanih snaga BiH je 9,2 %;
- među teškoćama se izdvajaju nedostatak i nedovoljna proračunska sredstva, problem javnih nabava i pravovremeno osiguranje materijalnih sredstava te teškoće s osiguranjem nekih energenata za zagrijavanje lokacija, kao i njihova raznovrsnost (drvo, ugljen, plin, nafta, električna struja itd.).

Sve navedene teškoće zapravo se podjednako odnose na sve lokacije i jedinice Oružanih snaga BiH te predstavljaju sustavni problem, za čije rješavanje treba proaktivnije djelovanje i planiranje kako bi se u budućnosti nadišli, a pripadnicima Oružanih snaga BiH stvorili povoljniji uvjeti za život i rad u matičnim jedinicama.

POGLAVLJE III.

OSTALE AKTIVNOSTI KOJE JE VOJNI POVJERENIK REALIZIRAO U 2023. GODINI

S ciljem potpunog informiranja o aktivnostima Ureda u 2023. godini, navodimo podatke o sastancima vojnog povjerenika, posjetima vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH te ostale aktivnosti koje su poduzimane radi obavljanja parlamentarne kontrole rada, s jedne strane, a ujedno i izvršenja zakonskih ovlasti, s druge strane.

Dakle, osim rada povodom pritužbi, što je primarni zadatak vojnog povjerenika, u 2023. godini realiziran je niz drugih aktivnosti, čiji pregled dajemo kronološki u nastavku.

Siječani 2023.

- 10. 1. 2023. - posjet Zapovjedništvu za obuku i doktrinu Zapovjedništva za potporu Oružanih snaga BiH u vojarni "Travnik";
- 11. 1. 2023. - božićni prijam u organizaciji predsjedateljice Predsjedništva BiH Željke Cvijanović u Istočnom Sarajevu;
- 12. 1. 2023. - božićni prijam u Banjoj Luci, u organizaciji Ministarstva obrane BiH;
- 18. 1. 2023. - ceremonija primopredaje dužnosti zapovjednika operacije „Althea“ u BiH, održane u Glavnom zapovjedništvu EUFOR-a u bazi Butmir u Sarajevu.

Veljača 2023.

- 2. 2. 2023. - radni posjet članove njemačkog Odbora za obranu u Bundestagu;
- 22. 2. 2023. - radni sastanak s članovima Odbora Europskog parlamenta za vanjske poslove (AFET) – Pododbora za sigurnost i obranu.

Ožujak 2023.

- 8. 3. 2023. - Konferencija u povodu obilježavanja Međunarodnog dana žena u BiH (PSBiH);
- 9. 3. 2023. - Godišnja konferencija o obuci Oružanih snaga BiH (Dom OSBiH – Sarajevo);
- 10. 3. 2023. - posjet Generalnom inspektoratu MOBiH i predavanje novim inspektorima o aktivnostima parlamentarnog vojnog povjerenika BiH i suradnji s Generalnim inspektoratom MOBiH.

Travanj 2023.

- 5. 4. 2023. - iftar u organizaciji vojnog muftije Ministarstva obrane BiH – Dom OSBiH;
- 12. 4. 2023. - posjet Ministarstvu obrane BiH i sastanak sa zamjenicima ministra Aleksandrom Goganovićem i Slavenom Galićem;

- 27. 4. 2023. - 17. godišnja konferencija Generalnog inspektorata Ministarstva obrane BiH i inspektora u zapovjedništvima i jedinicama Oružanih snaga BiH.

Svibanj 2023.

- 11. 5. 2023. - Radionica Ministarstva obrane BiH i Zajedničkog stožera OSBiH: *Sudjelovanje žena - pripadnica Oružanih snaga BiH u mirovnim misijama*;
- 12. 5. 2023. - obilježavanje Dana III. pješačke pukovnije (RS) Oružanih snaga BiH - Banja Luka.

Lipanj 2023.

- 1. 6. 2023. - sastanak s prvim predsjedateljem Komisije za reformu obrane BiH, Jimom Locherom;
- 8. 6. 2023. - Pregledna konferencija o sigurnosti u BiH – Zajedničko povjerenstvo za obranu i sigurnost BiH Parlamentarne skupštine BiH;
- 16. 6. 2023. - sastanak s vojnim atašekom Savezne Republike Njemačke, pukovnikom Franz-Josefom Nolteom;
- 18. 6. 2023. - 15. međunarodna konferencija ombudsmana za oružane snage – Austrija;
- 26. 6. 2023. - radni posjet predstavnika Generalnog inspektorata MOBiH;
- 28. 6. 2023. - obilježavanju krsne slave (Vidovdan) III. pješačke pukovnije (RS) Oružanih snaga BiH.

Srpanj 2023.

- 31. 7. 2023. - obilježavanje 96. godišnjice osnivanja Kineske narodnooslobodilačke armije.

Kolovoz 2023.

- 24. 8. 2023. - sastanak s vojnim atašekom Narodne Republike Kine u Bosni i Hercegovini.

Rujan 2023.

- 12. 9. 2023. - sastanak s predstavnicima Centra za integritet u sektoru obrane (CIDS);
- 15. 9. 2023. - Vojna vježba EUFOR-a "Brzi odgovor 2023";
- 22. 9. 2023. - polaganje prisege i prijem 29. klase djelatnih vojnih osoba – vojnika u Oružane snage BiH;
- 25. 9. 2023. - posjet 6. pješačkoj brigadi Operativnog zapovjedništva Oružanih snaga BiH, vojarna "Kozara", Banja Luka;
- 25. 9. 2023. - sastanak s generalskim zborom Oružanih snaga BiH, vojarna "Kozara", Banja Luka;
- 26. 9. 2023. - posjet 5. pješačkoj brigadi Operativnog zapovjedništva Oružanih snaga BiH na poligonu Manjača;

- 26. 9. 2023. – posjet Radionici za delaboraciju i uništavanje mina i minskoeksplozivnih sredstava „TROM“ Doboju;
- 27.-29. 9. 2023. – radionica "Inkluzivni nadzor sigurnosnog sektora u Bosni i Hercegovini" (CESS – CSS Sarajevo).

Listopad 2023.

- 4. 10. 2023. - sastanak s izaslanstvom Stožera NATO-a u Sarajevu;
- 5. 10. 2023. - sastanak s predstavnicima Veleposlanstva Njemačke i Marinom Renier iz Bundestaga;
- 11.-12. 10. 2023. - radionica "Izrada smjernica za korištenje društvenih mreža i *online* prostora od strane pripadnika MOBiH i OSBiH" (Trebinje).

Studeni 2023.

- 8. 11. 2023. - obilježavanje slave boračke organizacije Republike Srpske - hram Veljina;
- 9. 11. 2023. - radni sastanak s vojnim atašeuom i suradnicima Narodne Republike Kine CU CIANG;
- 12. 11. 2023. - krsna slava vojnih svećenika u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH (Hram – Reljevo – Rajlovac);
- 29. 11. 2023. - promocija UN-a u BiH: "Profesionalni put žena u sigurnosnom sektoru i Oružanim snagama BiH";
- 30. 11. 2023. - svečana ceremonija Zajedničkog stožera OSBiH u povodu obilježavanja 18. godišnjice i Dana Oružanih snaga BiH;
- 30. 11. 2023. - Svečana akademija Ministarstva obrane BiH u povodu obilježavanja 18. godišnjice i Dana Oružanih snaga BiH.

Prosinac 2023.

- 10.-12. 12. 2023. - studijski posjet Parlamentarnoj skupštini NATO-a, Misija BiH u NATO-u (Bruxelles);
- 28. 12. 2023. - ceremonija prijema 30. klase djelatnih vojnih osoba u Oružane snage BiH, Rajlovac - Sarajevo.

**PARLAMENTARNI
VOJNI POVJERENIK
Boško Šiljegović**